

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3

Fylke: Telemark

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Seljord

Emne: Brynet

Bygdelag: Langli

Oppskr. av: Olav Bakken

Gard: Bakken

(adresse): Langli Fladda

G.nr. 114 Br.nr. 1

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Brøne (n) - å Brøne, hein utj men ordtalet "kar' som ein hein", ålment.
 2. No nyttast både Essbørbrøne og Kunststein "Carbonkumbæin" med two hardleikar. Langli nyttar delvis eigne Brøne frå Bratsberg i Bakkens utmark i Røstfjellet. Desse Brøni var av eit slag skiffer som kallast Lusegrjøt (mann eller noko små Røstflekker som er sprikt i steinen - størrelse som ei tús. ^{men} Einskilde for med Essbørbrøne og selde. pris frå 50 ore til 1 kr. Kjennemerke på gode Brøne, var ein eller fleire svartblå rander på skra eller steinen. Dei gulhvite Brøni vart kalla på skjent for "primostar" - dei andre "bladsteinar".
 3. Alle bitjarn vert slipa fyrst og sidan brønte so røi kjem vekk.
 4. Omkring 1850 tynte dei gå i Langli ein halvør Bakken brende enda opp smie for grannen sin med dette arbeidet - og laut selja oppatt smie for han.
- I 1786 (Seljord beskrivda) var slipeslein kjend

i slätten - men dengselgä (tynele-) vart nok mest bruka.

I den tid var det smie på næsten kvar gard - og dei fleste greidde å tyne ein gjä. Når dei var på heii skelde dei seg med so mange gjä at dei hadde heile vika. Lävredagskvelden kveste dei gjæne på nytt. Frå Vinu kom dei beste gjä i den tid. Dei var umessla og so kvase at dei kaka skjegg med gjæne etter dei hadde slegge heile dagen med hau. (Halvor Rüe f. 1846)

5. Utgeudt med stille kvass steinar i alle höve. Slipeskeimur vart flutt med seg å utslätene. På staulane stod gjæne ein lidur slipeskeimur frå år til år.

6. I skeinut slätt var det vanleg å nytte 2 gjä i ökki - ei ökt 3 timar. Men på fimntaugar og i mytjasir med keint gjäbit keenne ein slå ein halv dag med same gjæne.

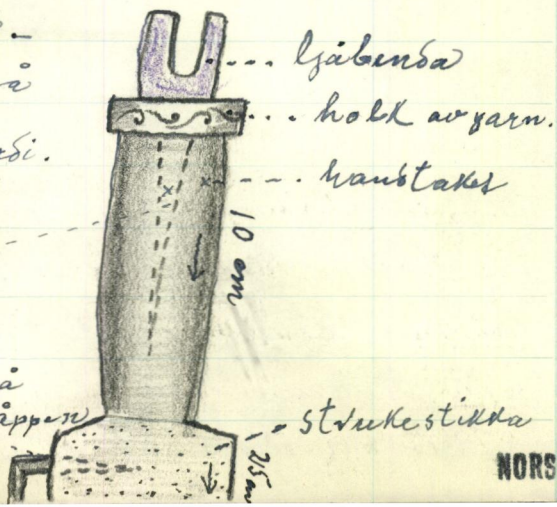
7. Ein bruka ofte strukestikke av tre etter bönunggi til å få gjæne ögrekin og fri for ro. - helst når gjæne var maureggja so styrki dræus (for sterk höring)

Denne trestikka var av eit eller ask - ho kunne og vera av or, men då måtte ho stikkast med knivsodden og etter på gnikas i slipeskeingrüt og sand. På strukestikka var gjäbenda fest - ei sterk garnklo til å benda gjæne passe til jardi.

tange

hook til å hengja på

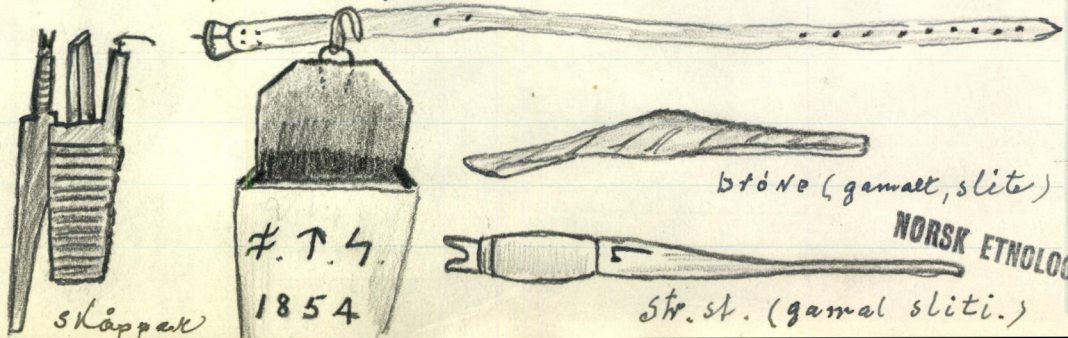
8. Bæsi stuttgá og langgá bind ein utov
 arvet nær ein slípar - men sigden slípar
 alle með arvet på. F Bæsi tilfelle held ein
 ljá eggji mot seg. Til óks og kniv, höveltonn
 og hoggjarn vert det mótþatt - steinum svis
 dá mot ein.

9. Langgá arvet stíkk ein i forði litt på skri
 held so i messlingi með venstru hand og
 brónur með höge - fyrst brónur ein i stein-
 hoggi, síðan stryft ein fyrst með lett hand
 på grasledi etterná på messlingvída noko
 sterkur dev brónstefallen legg seg. På
 denne mákun vert eggji nætur som eit
 hoggjarn. Mange sláttekarru læru aldri
 brónur so det rett leit. - dei brónur bitu
 utov ljáen ved á brónu fox mytgi på gras-
 ledi.

Stuttgá arvet held ein millom lári - men
 brónungi er einu.

10. Koppen som brónu og strúke -
 stikka vert boru i kallast Skáppen.
 Far (f. 1842) kalla det hassteinholkgjen.

Skáppen er hola ut av björk eller
 furu, ofte var han veola með never-
 remsor og harpeisbredd - for ein
 skápp er svart utsett for á sprekkle
 (stekkye) Skáppen hadde eit hengsle
 (krok) so dei hengde han på slátte-
 reimi på höge sida.

4
11. 12. Ukynd

13. Þróne laut ein stíft vate. Det stod i vatnet í skáppen. Skáppvatnet laut ofu skiftast þó þróndegutur gerði det grúgga og tykt.

14. Þróndegut

15-16. Ukynd kom lækurkób

17. Harde þróne grov ein neð í gorti dá vart dei snart noko blautare.

Knútt þros min gerde det med ein hard heim av eit þróne. Det lag í gorti 1 ár - og vart noko betre.

18. Noko það er þróni þvenur og ikky til í desse bygdir. - men kvemur steinane tala ofu under gonga sí!

19. Á spotta þá þrónet var álment nær skáppvatnet traut, eller lok neð, men eg höfde ikky noko serst vart sagt - stáande orðtak o. l.

20. Eg har högt dette stoves:

Á nær eg slær uppí gróne liar dá þróer genta mi samt me sí, dá kan dú trú eg er har te slá eg tar aller þróne min stuttorsljá.

O.S.B. 92-47.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

adr. NORSK FOLKEMUSEUM

BYGDØY

163